

TURİZM TALEBİNE BAĞLI OLARAK ULUSLAR ARASI TURİZM HAREKETLERİNDEKİ GELİŞMELER

INTERNATIONAL TOURISM DEVELOPMENT THAT BASED ON TOURISM DEMAND

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÇEKEN

Muğla Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu

huseyin_ceken2001@yahoo.com

Arş.Gör Levent ATEŞOĞLU

Dokuz Eylül Üniversitesi Avrupa Birliği Ana Bilim Dalı

leventa@mu.edu.tr

Arş.Gör Taner DALGIN

Muğla Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu

tdalgin@hotmail.com

Arş.Gör Levent KARADAĞ

Muğla Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu

levetk@mu.edu.tr

ÖZ

Son yıllarda, küreselleşmeyle birlikte, dünya genelinde; teknolojiye, iletişimde ve ulaşım sistemlerinde birtakım değişimler olmuştur. Bu değişimler birçok sektör gibi turizm sektörünü de olumlu yönde etkilemiştir. Küreselleşmenin etkileri; ekonomi, hukuk, siyasi, sosyal, kültürel ve teknolojik alanlarda olduğu gibi, turizm alanında da görülmektedir. Küreselleşmenin beraberinde getirdiği, iletişim teknolojisindeki hızlı gelişmeler, ulaşım araçlarındaki hız, konfor, kapasite ve fiyat faktörlerindeki gelişmeler uluslar arası turizmin gelişmesine büyük bir ivme kazandırmıştır. Turizm sektörü; bir taraftan ülkeler için önemli bir gelir kaynağı olması sebebiyle, diğer taraftan uluslararası ticaretin gelişmesi ve insanların yaşam standartlarının yükselmesine paralel olarak seyahat etme eğiliminin artması sebebiyle önemli gelişmeler kaydetmiştir. Turizm sektörünün, özellikle tarihi zenginlikleri ve doğal güzellikleri fazla olan ülkelerin kalkınmasında son derece önemli bir lokomotif görevi vardır. Bu çalışmada turizm talebi üzerinde etki sahibi olan ekonomik, sosyal, politik, yasal ve psikolojik faktörler daha açık bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmış, turizmin küresel ekonomi içindeki yerine ve uluslararası ve bölgelerarası turist hareketlerine değinilmiş, uluslararası turizmin gelişme eğilimleri, turizme açılan yeni bölgelerin durumunun analizi ve uluslararası turizmin geleceğine yönelik sorunlar, öneriler ve eğilimler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: uluslararası turizm, küreselleşme, yeni destinasyonlar.

ABSTRACT

In recent years, lots of worldwide changes in technology, communication and transportation systems have appeared owing to the globalization process. These changes have many positive effects on the tourism sector like most of the other industries. Some important changes in culture, economy, law, politics and technology have an effect on characteristics and development of the tourism sector. Development in communication technologies and speed, comfort, capacity and price of transportation vehicles are important factors that increase international tourism activities. As international trade has become more and more popular and as the improving living standards of the people have awaken interest in traveling there have been important changes and developments in the tourism sector. Today, developments in international tourism formalities

provide to a large group of people the opportunity of traveling in a boundless world. So, tourism activity takes an important part in the global economy. Tourism incomes have great importance for the economic development of developing countries that have tourism supply. In this study, all of these factors that have an influence on international tourism activities will be examined in detail. Furthermore, foresights about the future of tourism sector, opportunities for new destinations which will provide tourism supply, important risk factors that may have positive or negative effects on tourism development process will be evaluated and analyzed.

Key Words : International Tourism, Globalization, New Destinations

GİRİŞ

Son dönemlerde dünya, bir takım değişim ve dönüşümlere sahne olmuştur. Bu değişim uluslararası ilişkilerde ciddi sonuçlar doğurmakta ve olumlu veya olumsuz bir takım değişimleri beraberinde getirmektedir. Dünya genelinde toplumları ve bireyleri değişime iten güç ise küreselleşmedir.

Küreselleşme kavramı bilimsel sınıflandırmada kabul gören modern terimlerden biridir. Küreselleşme, iletişimin küresel düzeyde ve hızlı akışını, ulusal pazarların dış ticarete serbestleşmesini, sermayenin serbestçe dolaşımını, tüm bunların sonucunda sınırları olmayan pazar kavramını ve uluslar arası anlamda rekabeti beraberinde getiren kaçınılmaz bir süreç olarak tanımlanabilir (Taptık ve Keleş, 1998: 27).

İletişim, bilgisayar teknolojisi ve ulaştırma alanlarındaki hızlı gelişmeler dünyayı küçültmekte ve küreselleşme olarak adlandırılan akıma hız kazandırmaktadır. Küreselleşme ekonomiden politikaya hukuktan insan haklarına çevre politikalarından kültürel değişime kadar çeşitli alanlarda tüm birey ve toplumları ilgilendiren bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır. Bunlar içerisinde en önem taşıyanı ekonomik alandaki küreselleşme olgusudur.

Özellikle 1950’li yıllardan itibaren, bireyler, toplumlar, örgütler ve ülkeler tarafından küreselleşmeye yönelik ilgi büyümekte ve küreselleşme, üzerinde yoğun olarak konuşulan bir tartışma konusu haline dönüşmektedir. Dünya, küreselleşmeye bağlı olarak bir takım değişim ve dönüşümlere sahne olmakta, toplumlar, ülkeler ve ekonomiler arasında ilişkiler ve etkileşimler giderek yoğunlaşmaktadır. Bütün bunlara bağlı olarak; kültür, hukuk, eğitim, siyaset ve teknoloji alanlarında sınırların ötesine taşan bir etkileşim süreci önem kazanmaktadır. Son yıllarda, küreselleşme kavramının yanı sıra, küresel teknoloji, küresel iletişim, küresel turizm, küresel sermaye ve kuruluşlarından da söz edilmeye başlanmıştır. Birçok sektör gibi turizm sektörü de küreselleşme sürecine bağlı olarak dünya genelinde hızlı bir gelişme sergilemiştir. Küreselleşmenin beraberinde getirdiği, iletişim teknolojisindeki hızlı gelişmeler, ulaşım araçlarındaki hız, konfor, kapasite ve fiyat faktörlerindeki gelişmeler uluslar arası turizmin gelişmesine büyük bir ivme kazandırmıştır. Ayrıca uluslar arası seyahatin basitleşmesi ve serbestleşmesi, yabancı sermaye yatırımlarını arttırmış, turizm

alanındaki yatırımlarla birlikte turizm bilincinin gelişmesini sağlamış ve seyahat formalitelerini en aza indirerek uluslar arası turizmin gelişimini olumlu yönde etkilemiştir. Tüm bu gelişmelere paralel olarak, ülkeler arasında çeşitli iktisadi ve siyasi birliklerin kurulması ve 1991 yılından sonra SSCB'nin dağılması ve soğuk savaşın sona ermesi turizmin tüm dünyada yayılmasına yol açmıştır (Latin, 1998: 1049).

Uluslar arası turizmin gelişmesini etkileyen tüm bu faktörlerle birlikte, farklı fiyat tipleri, seyahat girdileri ve dağıtım kanalları gibi etkenlerin artması da uluslararası turizmin gelişmesini olumlu yönde etkilemiştir (Crouch, 1994: 12). Aynı zamanda, Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler gibi uluslar arası kuruluşlar ve Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi gibi uluslar arası iş organizasyonları turizmi küresel bir endüstri yapmak konusunda büyük çaba sarf etmektedir (Pleumarom, 2001: 2). Bu tür gelişmeler uluslar arası turizmin gelişimini hızlandırdığı gibi aynı zamanda turizmin dünya genelinde yayılmasını sağlamakta ve turizm arz potansiyeline sahip yeni yerleri turizme kazandırmaktadır.

Bu çalışmada uluslar arası turizmin boyutları ve gelişimini hızlandıran faktörler ve bu faktörlere bağlı olarak yeni bölgeler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma yapılırken Dünya Turizm Örgütü (WTO) ve Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi (WTTC) verilerinden ve çeşitli literatür taramalarından yararlanılmıştır.

1. ULUSLAR ARASI TURİZM TALEBİ

Turizm talebi, yeterli satın alma gücüne ve boş zamana sahip olan insanların, kendi konaklama yeri dışında yaptıkları seyahat ve geçici konaklama ile ilgili turistik üründen belirli bir piyasada, belirli bir fiyata veya bedelsiz olarak rasyonel ya da irrasyonel nedenlerle satın almaya veya yararlanmaya karar verdikleri miktardır. (Olalı ve Timur, 1988: 195). Uluslararası turizm denildiğinde kuşkusuz ilk önce uluslararası turizm talebi akla gelmektedir. Turizm sektöründe üretilen mal ve hizmetlerin tüketiminin ancak üretimin yapıldığı yerde gerçekleşmesi zorunluluğu turizm talebinin önemini arttırmaktadır.

Turizm sektörü; bir taraftan ülkeler için önemli bir gelir kaynağı olması sebebiyle, diğer taraftan uluslararası ticaretin gelişmesi ve insanların yaşam standartlarının yükselmesine paralel olarak seyahat etme eğiliminin artması sebebiyle önemli gelişmeler kaydetmiştir. Turizm sektörünün, özellikle tarihi zenginlikleri ve doğal güzellikleri fazla olan ülkelerin kalkınmasında son derece önemli bir lokomotif görevi vardır.

Dünya genelinde uluslararası turizm çok önemli bir konuma sahiptir. Turizmin önemini anlayan ülkeler, bu sektöre önemli yatırımlar yapmakta ve sektörün gelişimi için önemli plan ve politikalar belirlemektedir. Dolayısıyla, turizm talebi konusunda doğru ve

gerçekçi tahminlerin yapılması ve turist harcamalarının ülke ekonomileri üzerinde oluşturduğu çarpan etkilerinin bilinmesi, ekonomik gelişme konusunda devletlerin turizmi etkili bir ihracat faktörü olarak değerlendirmelerini sağlamıştır. Turizm endüstrisi hem gelişmekte olan hem gelişmiş ülkeler açısından oldukça önemlidir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, turizmi ekonomik gelişme için itici bir güç olarak görürken, gelişmiş ülkeler, turizmi ekonomik dengelerini koruyabilmek için dengeleyici bir faktör olarak değerlendirirler.

Turizm arz potansiyeline sahip bir ülkeye yönelik uluslararası turizmdeki pazar payını etkileyen başlıca talep faktörleri şunlardır (Yarcan, 1998; 14).

- Fiyat (yerel değerler ile turist çeken ülkelerdeki turistik ürün fiyatları),
- Destinasyondaki çekim öğeleri,
- Ulaşılabilirlik,
- Seyahat öncesi hizmetler ve bilgi,
- Var olan inançlar ve önyargılar,
- Turist gönderen ülkelere fiziki uzaklık,
- Hizmet kalitesi
- Satılmak istenen turistik ürünlerin niteliği ve fiyatları,
- Tur operatörlerinin pazarlama ve satış çabaları.

2. ULUSLARARASI TURİZM TALEBİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLER

Uluslararası turizm talebine etki eden faktörleri; ekonomik faktörler, sosyal faktörler, politik ve yasal faktörler, psikolojik faktörler ve diğer faktörler olarak tablo 1’de görüldüğü gibi beş ana başlık altında toplanmaktadır.

Tablo 1: Turizm Talebini Etkileyen Faktörler

A- Ekonomik Faktörler
1. Ulusal Gelir ve Turizm Talebinin Gelir Esnekliği
2. Gelir Dağılımı ve Kişi Başına Düşen Reel Gelir
3. Nispi Döviz Kurları
4. Uzaklık
5. Turistik Ürünün Fiyatı ve Turizm Talebinin Fiyat Esnekliği
6. Konaklama Potansiyeli ve Arz Kapasitesi
7. Reklam ve Tanıtma
8. Nüfus ve Sağlık
9. Ulaşım
B- Sosyal Faktörler
1. Moda, Zevk ve Alışkanlıklar
2. Boş Zaman
3. Yaş, Cinsiyet ve Aile Yapısı
4. Meslek
5. Kentleşme Düzeyi
6. Kültür ve Eğitim Düzeyi
7. Toplumsal Değer Yargıları ve Din

C- Politik ve Yasal Faktörler

1. Siyasi İlişkiler
2. Uluslararası Anlaşmalar
3. Yasal Düzenlemeler

D- Psikolojik Faktörler

E- Diğer Faktörler

Kaynak: (Bahar ve Kozak, 2003: 113)

Uluslararası turizm talebi üzerinde etkili olan temel faktörlere ek olarak uluslararası turizm talebi üzerinde az veya çok etkisi bulunan birçok yan faktör bulunmaktadır. Bunları şu şekilde özetleyebiliriz (Çeken, 2004: 10).

- Nüfus artışı ve hareketliliği
- Küresel ekonomik rekabete bağlı olarak kişilerin harcanabilir gelir seviyesinin artması sonucunda seyahate ayrılan gelirin artması
- Teknolojiye bağlı olarak kişilerin boş zamanının artması
- Kişilerin eğitim ve kültür seviyelerinin artması
- Seyahat formalitelerinin azalması
- Siyasal ve sosyo-ekonomik yapıların değişmesi
- Dünya genelinde iktisadi ve siyasi birliklerin kurulması
- Teknolojik yeniliğe bağlı olarak ulaşımda meydana gelen değişiklikler, özellikle havayolu taşımacılığındaki gelişmeler
- Sovyet Sosyalist Birliği'nin dağılması ve demir perde ülkelerinin turizme katılması
- Dünyanın farklı yerlerinde ortak dillerin kullanılması
- Dünya genelinde geçerli ortak parasal değerlerin (euro ve dolar) kullanımının yaygınlaşması
- Birçok sektörde olduğu gibi turizm sektöründe de yabancı sermayeli firmaların yaygınlık kazanması
- İletişim ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler
- Demokratik dünya genelinde siyasal rejim olarak benimsemesi ve yayılması
- Soğuk savaşın sona ermesiyle uluslararası barışın hız kazanması
- Çok uluslu şirketlerin üretim ve pazarlama alanında dünyanın değişik bölgelerinde faaliyet göstermeleri sonucunda küresel pazarların ortaya çıkması ve buna bağlı olarak küresel tüketici haklarının gündeme gelmesi
- Uluslar arası turizm talebinde önemli bir potansiyele sahip olan sanayileşmiş toplumlarda ücretli izin sürelerinin artması
- Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan yörelerde turizm bilincinin gelişmiş olması

- Farklı kültürlere mensup insanların birbirlerinin kültürlerini merak etmesi ve tanıma isteği duyması

Yukarıda ifade edilen faktörler dikkate alındığında, bu faktörlerin uluslar arası turizmin temel dinamiklerini oluşturduğu görülmektedir. Uluslar arası turizmin gelişmesi, ilerlemesi ve yeni bölgelerin turizme açılması bu faktöre bağlıdır.

3. ULUSLARARASI TURİZM HAREKETLERİ

Birçok sektörün uluslararası nitelik kazanmasını sağlayan küreselleşme, turizm sektörünün de uluslararası boyutta ivme kazanmasına büyük katkı sağlamaktadır. Son yıllarda küreselleşmenin dünya genelinde giderek yaygınlık kazanması sonucunda, bölgeler ve ülkeler arasındaki coğrafi sınırların kalkması, uluslar arası yatırımların yaygınlaşması, farklı kültürlere sahip milletlerin birbirini tanıması, dünya genelinde geçerli olan ortak dillerin kullanılması ve kültürlerarası alışverişin artması uluslar arası turizm talebinin gelişmesinde itici güç olmuştur (Çeken, 2003: 120).

Birçok ülkede soğuk savaş döneminin bitişiyle birlikte savunmaya ayrılan bütçelerin sosyal harcamalara kaydırılması, insanların yaşam standartlarında hissedilir bir düzelmeye ortaya çıkmasını sağlamıştır. Buna ek olarak esnek çalışma sisteminin yaygınlaşması ile çalışanların boş zamanlarında önemli bir artış gerçekleşmesi, uluslar arası turizm hareketlerinde büyük gelişmelerin yaşanmasına neden olmuştur. Özellikle dünyanın en fazla turist gönderen ve harcama yapan gelişmiş ülkelerindeki yıllık izinler, ulusal tatil günleri gibi iş dışı zamanların artması insanları boş zamanı değerlendirmek için arayışlara yöneltmiştir. Turizmin bu gelişimi ile beraber, destinasyonlar arasındaki rekabette, 1990'lı yılların başından itibaren büyük bir artış söz konusu olmuştur. Sektörün bu dönemlerdeki hızlı büyümesi ve rekabetin giderek daha da yoğunlaşmasında; küreselleşmenin yanında, Doğu-Avrupa ülkelerindeki siyasi rejimlerin hızla liberalleşmesi ve ekonomilerini dışa açması sonucu seyahat özgürlüğünün kolaylaşmasının da büyük etkisi bulunmaktadır (Bahar, Kozak; 2005; 168).

Uluslararası turizmin gelişmesi, bir bakıma hükümetler arası iyi siyasi ilişkilerin geliştirilmesine bağlıdır. Hava taşımacılığı ve havayolu rotaları üzerine anlaşmalar, alınacak gümrük vergilerinin, vize uygulamalarının belirlenmesi doğrudan hükümetleri ilgilendiren ve uluslararası turizm faaliyetlerini etkileyen faktörlerdir. Hükümetler uluslararası turizm yatırımlarına uygulanacak teşvikleri veya yasal zorunlulukları belirleyerek, uluslararası turizm yatırımlarını ülkeye çekmekte, dolayısıyla uluslararası turizm arz ve talebine kapıları açmakta, belirleyici rol oynarlar (Matthews, 1978; 10).

Kişi başına düşen gelirin ve boş zamanın artması, uluslar arası barışın hız kazanması, doğu Avrupa ülkelerinde güvenlik sorununun çözülmesi ve seyahat formalitelerinin kaldırılması da bu gelişimi büyük ölçüde etkilemiştir (Gökdeniz, 1994: 112). Ayrıca, fiyat çeşitliliğinin oluşması, seyahat maliyetlerinin azalması ve dağıtım kanallarının gelişmesi gibi faktörler de uluslararası turizmin gelişmesine olumlu katkı sağlamıştır (Crouch, 1994: 12). Yukarıda bahsedilen faktörler aynı zamanda uluslar arası turizm trafiğinin yön değiştirmesine de neden olmaktadır. Dünya genelinde her ne kadar uluslararası turizm arzı ve talebi daha çok gelişmiş ülkeler arasında olsa da; son zamanlarda uluslararası turizm trafiğinde ortaya çıkan potansiyel turist hareketleri şu şekilde gerçekleşmektedir (Hacıoğlu, 1994: 30, Çeken, 2003: 121);

Gelişmiş Ülkelerden – Gelişmiş Ülkelere

Gelişmekte Olan Ülkelerden – Gelişmiş Ülkelere

Gelişmiş Ülkelerden – Gelişmekte Olan Ülkelere

Amerika'dan – Avrupa'ya

Kuzey ve Batı Avrupa'dan – Akdeniz Bölgesine

Sanayi Bölgelerinden – Doğu Asya ve Pasifik Bölgesine

Genel anlamda uluslararası turizm hareketlerinin gelişimi değerlendirildiğinde 1950'de 25,3 milyon kişi, 1965 yılında 100 milyon kişi uluslar arası turizm hareketlerine katılmış, bu sayı 1995'de 567 milyon ve 2006 yılında 846 Milyon kişiye ulaşmıştır (UNWTO, 2007: 3). Diğer taraftan 1980 - 2006 yıllarını kapsayan dönemde turist sayısı dünyada %332 artarken, aynı dönemde turizmden sağlanan gelirden de büyük artışlar gerçekleşmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006: 2). Tablo 2'de görüldüğü gibi 2000-2006 yılları arasında turizm sektöründe dünya genelinde yıllık ortalama büyüme oranı % 3.6 olarak gerçekleşmiş, Asya Pasifik (%7.1), Afrika (%6.5), ve Ortadoğu (%9.3) bölgelerinde turizm sektörü dünya ortalamasının üzerinde büyümüştür.

Tablo 2: Bölgelere Göre Uluslararası Turist Hareketleri

	Uluslararası Turist varışları (milyon)					Pazar payı %		Yıllık Ort. büyüme 2000-2006
	1990	1995	2000	2005	2006	2000	2006	
Dünya	436	536	684	803	846	100	100	3.6
Avrupa	262.3	310.8	392.5	438.7	460.8	57.5	54.4	2.7
Kuzey Avrupa	28.3	35.8	42.6	51.0	54.9	6.5	6.5	4.3
Batı Avrupa	108.6	112.2	139.7	142.6	149.8	20.3	17.7	1.2
Merkez/Doğu Avr.	31.5	60.0	69.4	87.8	91.2	10.3	10.8	4.7
Akdeniz/Güney Avr.	93.9	102.7	140.8	157.3	164.9	20.4	19.5	2.7
Asya Pasifik	56.2	82.5	110.6	155.3	167.2	16.2	19.8	7.1
Kuzey- Doğu Asya	26.4	41.3	58.3	87.5	94.0	8.5	11.1	8.3

Güney- Doğu Asya	21.5	28.8	36.9	49.3	53.9	5.5	6.4	6.5
Okyanusya	5.2	8.1	9.2	10.5	10.5	1.3	1.2	2.2
Güney Asya	3.2	4.2	6.1	8.0	8.8	0.9	1	6.4
Amerika	92.8	109.0	128.2	133.2	135.9	18.6	16.1	1.0
Kuzey Amerika	71.7	80.7	91.5	89.9	90.7	13.3	10.7	-0.2
Karaipler	11.4	14.0	17.1	18.8	19.4	2.5	2.3	2.2
Merkez Amerika	1.9	2.6	4.3	6.3	7.0	0.6	0.8	8.2
Güney Amerika	7.7	11.7	15.3	18.2	18.8	2.2	2.2	3.5
Afrika	15.2	20.1	27.9	37.3	40.7	4.1	4.8	6.5
Kuzey Afrika	8.4	7.3	10.2	13.9	14.9	1.5	1.8	6.5
Sahra Altı Afrika	6.8	12.8	17.7	23.3	25.8	2.6	3	6.5
Orta Doğu	9.6	13.7	24.5	38.3	41.8	3.7	4.9	9.3

Kaynak: UNWTO (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü, 2007: 3)

Tablo 3’de görüldüğü gibi, en çok turist çeken ilk on ülke incelendiğinde, bu ülkelere gelen turist sayısının 395,6 milyon olduğu ve bu rakamın dünya genelindeki toplam turist sayısının %47’sine karşılık geldiği görülmektedir. Ülkeler bazında bir inceleme yapıldığında Fransa, İspanya ve Avusturya gibi ülkelerin nüfuslarından daha fazla turist çektikleri görülmektedir.

Tablo 3: Dünyada En Çok Turist Çeken İlk On Ülke, 2006

Ülkeler		Milyon	
		Turist Girişi	Nüfus
1	Fransa	79.1	62.8
2	İspanya	58.5	40.4
3	ABD	51.1	298.4
4	Çin	49.6	1314
5	İtalya	41.1	58.1
6	İngiltere	30.7	60.6
7	Almanya	23.6	82.4
8	Meksika	21.4	107.4
9	Avusturya	20.3	8.2
10	Rusya	20.2	142.9
Toplam		395.6	2175.2

Kaynak: UNWTO (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü, 2007: 5)

Turizm endüstrisi, küresel ekonominin en hızlı büyüyen sektörlerinden biridir. 1991-2000 dünya mal üretimindeki yıllık artış %3 civarında kalırken, turizmdeki yıllık artış %6.6 olarak gerçekleşmiştir (Çeken, 2004: 2). Turizmin ekonomik boyutu hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkeler için ön planda yer almakla birlikte, bu ülkeler büyüyen turizm endüstrisinden daha fazla gelir elde edebilme gayreti içerisinde. Turizm, dünya GSMH’

sının % 10.3'ünü, toplam istihdamın %8.7'sini kapsamakta ve 234 milyon kişi istihdam etmektedir (WTTC, 2006: 4).

Tablo 4: Yıllar İtibariyle Dünya Turizm Gelirleri (Milyar USD)

	Uluslar arası Turist Gelirleri (Milyar Dolar)		Pazar payı %
	2005	2006	2006
Dünya	676	733	100
Avrupa	348.8	374.5	51.1
Kuzey Avrupa	53.9	59.9	8.2
Batı Avrupa	122.5	130.8	17.9
Merkez/Doğu Avr.	32.4	37.3	5.1
Akdeniz/Güney Avr.	140.0	146.5	20.0
Asya Pasifik	134.5	152.6	20.8
Kuzey- Doğu Asya	65.4	74.3	10.1
Güney- Doğu Asya	33.8	40.6	5.5
Okyanusya	25.6	26.3	3.6
Güney Asya	9.6	11.5	1.6
Amerika	145.2	154.0	21.0
Kuzey Amerika	107.4	112.5	15.4
Karaipler	20.8	22.1	3.0
Merkez Amerika	4.6	5.4	0.7
Güney Amerika	12.4	14.0	1.9
Afrika	21.7	24.3	3.3
Kuzey Afrika	7.0	8.5	1.2
Sahra Altı Afrika	14.7	15.8	2.2
Orta Doğu	26.3	27.3	3.7

Kaynak: UNWTO (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü, 2007: 4)

Dünya turizm gelirlerinin gösterildiği Tablo 4 incelendiğinde, dünya genelinde turizm gelirlerinde sürekli bir artış yaşandığı göze çarpmaktadır. 2005 yılında 676 milyar dolar olarak gerçekleşen toplam turizm gelirleri 2006 yılında %8,4 artarak 733 milyar dolara ulaşmıştır. Bu bağlamda turizm, toplam gelir itibarıyla birçok ekonomik faaliyetten daha yüksek gelir elde edilen bir sektör olma özelliğini arttırarak sürdürmüştür. Turizm için gelecek perspektifi sunan ve Dünya Turizm Örgütü tarafından hazırlanan “Turizm 2020 Yılı Vizyonu” çalışmasında, 2020 yılında dünyadaki toplam turizm gelirlerinin 2 trilyon dolara ulaşacağı öngörülmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006: 2).

Tablo 5: Turizm Gelirleri Bakımından İlk On Ülke, 2006

Ülkeler		Milyar \$
1	ABD	85.7
2	İspanya	51.1
3	Fransa	42.9
4	İtalya	38.1
5	Çin	33.9
6	İngiltere	33.7
7	Almanya	32.8
8	Avustralya	17.8
9	Türkiye	16.9
10	Avusturya	16.7
Toplam		369.6

Kaynak: UNWTO (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü, 2007: 5)

Turizm gelirleri bakımından ilk 10 ülke incelendiğinde bu 10 ülkenin turizm gelirleri toplamının 369.6 milyar USD olduğu ve bu gelirin dünya genelindeki toplam turizm gelirinin yaklaşık %51'ini oluşturduğu görülmektedir. Turist varışlarında üçüncü sırada yer alan ABD, ulaşım harcamalarının turizm iş hacmini arttırması sebebiyle en çok turizm geliri elde eden ülkeler sıralamasında birinci sırada yer almaktadır.

Tablo 6: Seyahat ve Turizm Endüstrisinin GSMH Payı, 2006

	Seyahat ve Turizm Endüstrisi GSMH Payı %	Seyahat ve Turizm Ekonomisi GSMH Payı %
Dünya	3.6	10.3
Avrupa Birliği	3.9	10.9
Merkezi ve Doğu Avrupa	2.0	9.1
Diğer Batı Avrupa	5.1	12.6
Kuzey Amerika	4.0	10.8
Güney Amerika	2.7	7.2
Kuzeydoğu Asya	3.1	10.3
Güney Asya	2.2	5.5
Güneydoğu Asya	3.0	7.0
Orta Doğu	2.6	9.6
Kuzey Afrika	5.7	13.0
Sahra Altı Afrika	2.8	8.2
Karaipler	5.1	16.4
Okyanusya	5.8	13.1

Kaynak: World Travel & Tourism Council, 2006:22-24

Gayri safi milli hasıllar bakımından değerlendirildiğinde 2006 yılında dünyada seyahat ve turizm endüstrisinin doğrudan ve dolaylı etkilerinin beş trilyon dolara yaklaşacağı tahmin edilmektedir (WTTC, 2006: 20). Tablo 6 incelendiğinde seyahat ve turizm ekonomisinin dolaylı etkilerle birlikte dünya GSMH' sının %10.3'ü değerinde olduğu görülmektedir. Bölgeler, seyahat ve turizm ekonomisinin GSMH içindeki payları bakımından incelendiğinde özellikle Karaipler'de (16.4) seyahat ve turizmin önemi ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan, seyahat ve turizm, Okyanusya (%13.1), Kuzey Afrika (%13), Türkiye'nin de içinde yer aldığı Batı Avrupa (%12.6), Avrupa Birliği (%10.9), Kuzey Amerika (%10.8), Kuzeydoğu Asya (%10.3) bölgelerinin GSMH'ları içinde önemli paylara sahiptir.

Seyahat ve turizmin GSMH içindeki payı yıllar içindeki değişimleri bazında incelendiğinde 2001-2006 yılları arasında %3.50 ile %3.90 arasında değiştiği görülmekte, bu oranın 2016 yılında %4 civarında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Turizmin doğrudan ve dolaylı etkileri bir arada düşünüldüğünde ise 2001- 2006 yılları arasında GSMH bakımından %7.80 ile %8.70 arasında bir paya sahip olduğu görülmekte ve bu oranın 2016 yılında %9 civarında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir (WTTC, 2006: 20).

Tablo 7: Seyahat ve Turizm Kaynaklı Doğrudan ve Dolaylı İstihdam Verileri, 2006

	Seyahat ve Turizm Endüstrisi İstihdamı (.000)	Toplam İstihdam İçindeki Payı %	Seyahat ve Turizm Ekonomisi İstihdamı (.000)	Toplam İstihdam İçindeki Payı %
Dünya	76.729	3	234.305	8.7
Avrupa Birliği	8.606	4	23.820	11.8
Merkezi ve Doğu Avrupa	1.797	2	7.740	5.4
Diğer Batı Avrupa	1.227	4	2.892	9.9
Kuzey Amerika	8.078	4	22.535	12.1
Güney Amerika	4.806	3	12.086	6.9
Kuzeydoğu Asya	20.978	2	87.577	10.1
Güney Asya	13.345	2	30.891	5.2
Güneydoğu Asya	8.252	3	21.743	8.6
Orta Doğu	1.673	4	4.590	10.1
Kuzey Afrika	2.792	6	5.474	12.4
Sahra Altı Afrika	3.539	2	10.586	6.6
Karaipler	881	5	2.643	15.4
Okyanusya	853	6	1.911	14.5

Kaynak: World Travel & Tourism Council, 2006: 22-24

Seyahat ve turizm endüstrisinin yarattığı doğrudan istihdam 2006 yılında 76.000 kişiye ulaşmış, seyahat ve turizm endüstrisinin yarattığı doğrudan ve dolaylı istihdamın toplamı ise 234.000 olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan tablo 7 incelendiğinde, Seyahat ve turizm ekonomisinden kaynaklanan istihdamın özellikle Karaipler ve Okyanusya’da toplam istihdamın yaklaşık %15’ini oluşturduğu gözlenmektedir. Seyahat ve turizm ekonomisinin yarattığı istihdam olanakları Kuzey Afrika (%12.4), Avrupa Birliği (%11.8), Kuzeydoğu Asya (%10.1), Ortadoğu (%10.1) bölgelerinde toplam istihdam içinde önemli bir yere sahiptir.

Dünyada seyahat ve turizm endüstrisinin istihdamda sahip olduğu yer yıllar itibarıyla değişimleri bakımından incelendiğinde tüm dünyadaki istihdam içindeki sahip olduğu doğrudan etki 2001- 2006 yılları arasındaki değerler bakımından %2.60 ile %2.90 arasında değişmekte, bu oranın 2016 yılında %2.89 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Diğer taraftan, seyahat ve turizm endüstrisinin tüm dünyadaki istihdam içinde sahip olduğu doğrudan ve dolaylı istihdamın oranı 2001- 2006 yılları arasında %7.80 ile %8.70 arasında değişmektedir. Seyahat ve turizm endüstrisinin tüm dünyadaki istihdam içinde sahip olduğu doğrudan ve dolaylı etkinin toplamının 2016 yılında % 9 civarında gerçekleşmesi beklenmektedir (WTTC, 2006: 20).

4. ULUSLAR ARASI TURİZMİN GELECEĞİ VE YENİ DESTİNASYONLAR

21. yüzyılda turizm endüstrisi, dünyanın en büyük endüstrisi olma yolundadır. Uluslar arası seyahatlerde çeşitli formalitelerin kaldırılması ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinin güçlenmesi ile uluslararası turizm büyüme hızını sürekli olarak arttırmaktadır. Dünya genelinde seyahat alternatiflerinin gelişmesi ile birlikte uluslararası turizme katılanların sayısı günden güne artacaktır. Gelişmekte olan ülkelerde de diğer ülkelerde olduğu gibi önemli teknolojik gelişmeler ve monoton çalışma ortamından kaçış isteği ve artan boş zaman dış turizm aktivitelerini hızlandıracaktır (Yu, 1999: 354).

Dünya Turizm Örgütü (DTÖ)’nün 2001’de yaptığı araştırma tahminine göre 2020 yılında yıllık 1.6 milyar kişi uluslar arası turizme katılacak ve yıllık ortalama 2.2 trilyon dolardan daha fazla harcama yapacaktır. (UNWTO, 2007: 6)

Tablo 8: 2020’de Bölgelere Göre Uluslararası Turist Varışları (Tahmini)

	Temel Yıl	Tahminler		Yıllık Büyüme Oranı %	Pazar Payı	
		2010	2020		1995 - 2000	1995
Toplam	565.4	1.0006.4	1.561.1	4.1	100	100
Afrika	20.2	47	77.3	5.5	3.6	5
Amerika	108.9	190.4	282.3	3.9	19.3	18.1
D.Asya Pasifik	81.4	195.2	397.2	6.5	14.1	25.4
Avrupa	338.4	527.3	717	3	59.8	45.9
Ortadoğu	12.4	35.9	68.5	7.1	2.2	4.4
Güney Asya	4.2	10.6	18.8	6.2	0.7	1.2
Bölgelerarası (a)	464.1	790.9	1183.3	3.8	82.1	75.8
Uzun Mesafe (b)	101.3	215.5	377.9	5.4	17.9	24.2

Kaynak: UNWTO (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü, 2007: 6)

(a) Genel anlamda yakın bölgeler arası turist varışları

(b) Yakın bölgeler arası turist varışları dışındaki uzun mesafeli turist varışları

Dünya Turizm Örgütü’nün 2020 yılına ait tahminlerinin yer aldığı Tablo 8 incelendiğinde, 2020 yılında en çok turist çekecek bölgelerin başında Avrupa yer almaktadır. Avrupa’yı takip eden bölgeler ise sırasıyla 397 milyon kişi ile Doğu Asya ve Pasifik, 282 milyon kişi ile Amerika’dır. Dünya turizm örgütünün tahminlerine göre, 2010 yılında Avrupa’nın turizm sektöründen alacağı pay azalırken, D. Asya Pasifik bölgesinin pazar payının artması öngörülmektedir. Ayrıca uluslar arası turist varışlarının ulaşımdaki hızlı gelişmelere bağlı olarak gelecekte oransal olarak artması öngörülmektedir.

SONUÇ

Turizmin sahip olduğu ekonomik etkiler gelecekte çok daha önemli bir yere sahip olacaktır. Tabi ki söz konusu etkilerin devam edebilmesi için bir takım faktörlerin varlığını sürdürmesi gerekmektedir. Pazarların liberalizasyonu, seyahat formalitelerinin azalması ve dünya barışının devamlılığı gibi faktörler, turizmin gelişimi üzerinde doğrudan etki göstermekle birlikte turizmin, geleceğin en önemli endüstrilerinden biri haline gelmesinde belirleyici konumdaki en önemli değişkenlerdir.

Uluslararası turizmin gelişimini olumlu etkileyen faktörlerin yanında, bu gelişimi yavaşlatabilecek ve ya durdurabilecek bazı risk faktörleri de mevcuttur. Bu faktörlerden en önemlisi uluslar arası güvenliği tehdit eden terör olaylarıdır. İnsanlar can güvenliklerinin tehlikede olabileceği bölgeleri ziyaret etmek istememekte, seyahatlerini daha güvenli

bölgelere yönlendirmekte yada tamamen erteleyebilmektedir. Salgın hastalıklar, doğal felaketler, iç savaş ve siyasi gerginlikler gibi durumlarda uluslar arası turizm talebinde yönlendirici ve engelleyici bir rol oynamaktadır. Ayrıca, turist pazarlarındaki ve destinasyonlardaki ekonomik durgunluklar insanların seyahat harcamalarını azaltmalarına sebep olmakta ve turizm iş hacmini azaltabilmektedir.

Gelişen ulaşım olanaklarıyla bağlantılı olarak ulaşımı zor olan turistik çekiciliklere sahip birçok bölge turizm pazarından pay almaya başlamıştır. Turistik kaynakları aşırı kullanımdan dolayı çekiciliğini yitirmiş birçok destinasyonla kıyaslandığında, bu yeni destinasyonların yıpranmamış turistik kaynakları ile gelecekte turizm faaliyetlerinden daha fazla pay alması ön görülmektedir. Turizm arz potansiyelinin yüksek olduğu, yıpranmamış doğal, tarihi ve sosyo-kültürel çekiciliklere sahip ülkeler, kaynaklarını planlı ve koruma-kullanma ilkelerine bağlı kalarak kullanılmalı, bu turistik arz kaynaklarına ek olarak turizmde ürün çeşitliliğini sağlayacak alternatif turizm aktiviteleri geliştirilmelidir. Bu ülkeler, etkili uluslararası tanıtım ve imaj oluşturma çalışmaları yürüterek gelecekte, gelişen turizm sektöründen daha büyük bir pay alma olanağına sahip olacaktır.

KAYNAKÇA

- Bahar, Ozan ve Kozak, Metin (2005), *Küreselleşme Sürecinde Uluslar arası Turizm ve Rekabet Edebilirlik*, Ankara: Detay Yayıncılık
- Bahar, Ozan ve Kozak, Metin (2006), *Turizm Ekonomisi*, Ankara: Detay Yayıncılık
- Crouch, Geofry I. (1994), "The Study of International Tourism Demand: A Review of Findings", *Journal of Travel Research*.
- Çeken, Hüseyin (2003), *Küreselleşme, Yabancı Sermaye ve Türkiye Turizmi*, İstanbul: Değişim Yayınları
- Çeken, Hüseyin (2004), "Küreselleşme, Eğilimlerinin Uluslar arası Turizm Hareketlerine Etkisi ve Türkiye", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:12.
- Gökdeniz, Ayhan (1994), "Yapısal Değişikliklerin Uluslar arası Turizm Hareketlerine Yansıması ve Türkiye", *Turizm Yıllığı*.
- Gürbüz, Ali K. (1998), *Turizmin Ekonomik Analizi*, Bursa: Alem Yayınları
- Hacıoğlu, Necdet (1994) *Uluslar arası Turizm Hareketleri ve Türkiye*, Balıkesir: Teksir.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2006), *Türkiye Turizm Stratejisi*, <http://www.turizm.gov.tr> (Ağustos 2006)
- Latin, Gerald W. (1998), *Introduction to the Hospitality Industry*, Michigan: American and Motel Association (AH&MA).
- Olalı, Hasan ve Alp Timur (1988), *Turizm Ekonomisi*, İzmir: Ofis Ticaret Matbaacılık.

- Olalı, Hasan (1983). “Turizmin Sağladığı Dışsal Ekonomiler (Turizmin Dışsal Maliyeti ve Yararlar)” *Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, III, Kasım 5-18, İzmir.
- Pleumarom, Atina (2001), “Tourism, Globalisation and Sustainable Development”, www.twinside.org.sg/06.02.2001.
- Yarcan, Şükrü (1998), *Türkiye’de Turizm ve Uluslararasılaşma*, İstanbul: Boğaziçi Ün. Yayınları.
- Yu, Larry (1999), *The International Hospitality Business, Management and Operation*, London: The Haworth Pres Inc.
- World Tourism Organization (2006), <http://www.unwto.org> (Temmuz 2006)
- World Tourism Organization (2001), Tourism Highlights, Tourism 2020 Vision.
- WTTC (World Travel & Tourism Council) (2006), *World Travel & Tourism Climbing to New Heights*, The 2006 Travel & Tourism Economic Research,, <http://www.wttc.org> (Temmuz 2006)
- Taptık, Yılmaz ve Keleş, Özgül. (1998), *Kalite Savaşları*, İstanbul: Kalder Yayınları.